

Samen voor succes in armoedebestrijding: Schiedam

*Onderzoek en advies in het kader van de
Nederlandse Stedenestafette 2010*

Diane Bulsink
Marie-Christine van Dongen
Astrid Huygen

December 2010

Inhoud

1	De Stedenestafette in Schiedam	5
1.1	De Stedenestafette	5
1.2	De manifestatie van Schiedam	5
1.3	Leeswijzer	6
2	Minima en inkomensondersteuning in Schiedam	7
2.1	Kerncijfers over de gemeente	7
2.2	De gemeentebevolking in tien inkomensgroepen verdeeld	8
2.3	Wie zijn de minima in Schiedam?	9
2.4	De regelingen voor minima in Schiedam	9
3	Armoedebeleid in Schiedam: de gemeente en maatschappelijke organisaties	11
3.1	Inzet van de gemeente	11
3.2	Inzet van maatschappelijke organisaties	17
3.3	Minima over minimabeleid	17
3.4	Inspirerende projecten voor de minima	18
4	Samenwerken aan armoedebeleid in Schiedam	21
4.1	Inkomensverbetering en maatschappelijke participatie van minima	21
4.2	Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat	21
4.3	Samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke organisaties	24
4.4	Samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling	26
4.5	Lokale samenwerkingsverbanden	27
5	Versterking van de lokale sociale agenda in Schiedam	29
5.1	Respons op de vragen van de gemeente Schiedam aan het veld	29
5.2	Wensen voor de lokale sociale agenda	31
5.3	Wensen voor samenwerking	32
6	Conclusies en aanbevelingen	35
7	Literatuur en documenten	37
Bijlagen:		
1	Wensen voor de lokale sociale agenda	39
2	Over het onderzoek in Schiedam	43

1 De Stedenestafette in Schiedam

1.1 De Stedenestafette

2010 is het Europese Jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, en Nederland doet mee. Armoede en sociale uitsluiting zijn ook in Nederland hardnekkige fenomenen, die volgens Europese cijfers ongeveer 10% van de bevolking raken. Het tegengaan van armoede en uitsluiting gebeurt vooral lokaal. Het huidige beleid is steeds meer gericht op het doorbreken van afhankelijkheid en het bevorderen van participatie en zelfredzaamheid.

Op initiatief van MOVISIE en het Verwey-Jonker Instituut is er dit jaar een Stedenestafette: drieëntwintig gemeenten, waaronder Schiedam, zullen elkaar het stokje doorgeven om aandacht te genereren voor armoede in Nederland. Lokale initiatieven krijgen door de Stedenestafette meer bekendheid en gemeenten krijgen de gelegenheid om van elkaar te leren. Ook gaat het in de Stedenestafette om versterking, vernieuwing en verbetering van de lokale samenwerking ten behoeve van de minima. Aan het eind van het jaar zal de opbrengst van de Stedenestafette gepresenteerd worden aan landelijke en Europese publieke en private actoren.

In dit kader heeft het Verwey-Jonker Instituut een onderzoek uitgevoerd naar de samenwerking op het gebied van armoede en sociale uitsluiting in de gemeente Schiedam. Voor dit onderzoek is bestaand, onafhankelijk onderzoek over de gemeente geanalyseerd, zijn beleidsdocumenten bestudeerd, zijn interviews gehouden met drie belangrijke spelers in de gemeente op het gebied van armoede en sociale uitsluiting (regievoerders) en met drie vertegenwoordigers van minima, en is er een digitale enquête afgenomen onder ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties (zie Bijlage 2 voor meer details over het onderzoek). De informatie die het onderzoek heeft opgeleverd, is verwerkt tot dit rapport.

1.2 De manifestatie van Schiedam

Als deelnemer aan de Stedenestafette heeft de gemeente Schiedam op 16 november 2010 een armoedeconferentie georganiseerd. Ruim vijftig bestuurders en medewerkers van de gemeente en maatschappelijke organisaties waren van de partij. Met deze conferentie wilde de gemeente de organisaties in de stad prikkelen en enthousiasmeren om samen de strijd aan te gaan tegen armoede

en sociale uitsluiting. Versterking, vernieuwing en verbetering van de lokale samenwerking zijn het uiteindelijke doel. Organisaties zijn met elkaar in gesprek gegaan over de mogelijkheden van samenwerking op het gebied van armoedebestrijding. Ook zijn de resultaten van het onderzoek van de Stedenestafette gepresenteerd en het rapport van Integraal Toezicht Jeugdzaken over de bevindingen van een onderzoek naar de hulpverlening aan kinderen die leven in armoede.

1.3 Leeswijzer

In dit rapport brengen we het beleid en de praktische initiatieven rond armoede en sociale uitsluiting in Schiedam op hoofdlijnen in kaart. Er zijn zes hoofdstukken, opgebouwd uit een aantal korte paragrafen. Voor de andere gemeenten die deelnemen aan de Stedenestafette zal het rapport op dezelfde manier worden opgezet. De citaten in de tekst zijn afkomstig uit de interviews en de enquête. Het eerste hoofdstuk is de inleiding, met informatie over de manifestatie. Hoofdstuk 2 concentreert zich op de vraag wie de minima zijn in Schiedam en hoe hun inkomensondersteuning geregeld is. In Hoofdstuk 3 gaan we nader in op het armoedebeleid; zowel de inzet van de gemeente als die van de maatschappelijke organisaties komen aan bod. In Hoofdstuk 4 staat de samenwerking tussen de verschillende partijen centraal. Hoofdstuk 5 heeft de wensen voor de lokale sociale agenda als onderwerp; en in Hoofdstuk 6 presenteren we de conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek.

2 *Minima en inkomensondersteuning in Schiedam*

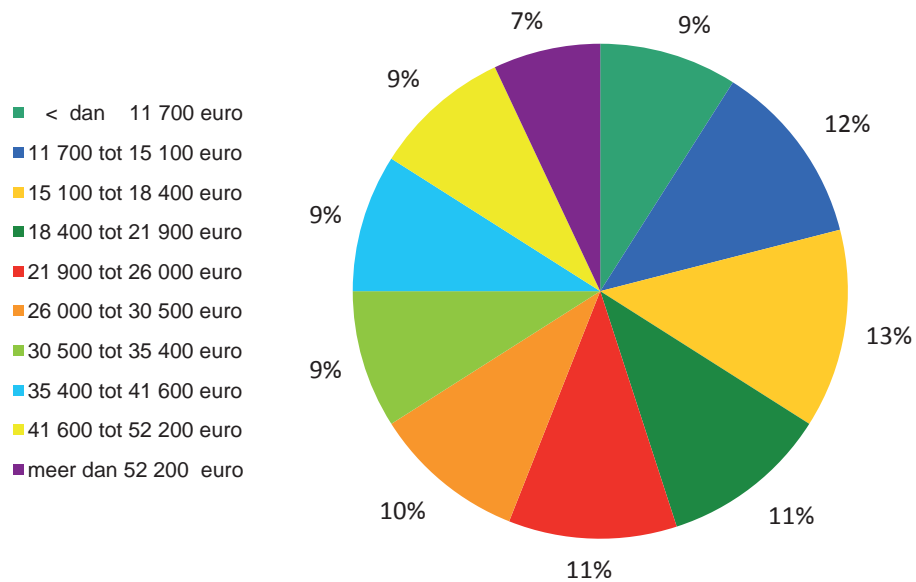
2.1 *Kerncijfers over de gemeente*

Aantal inwoners <i>(Bron: CBS per 1 januari 2009)</i>	75.300
Aantal uitkeringsgerechtigden <i>(Bron: CBS 2009, 3e kwartaal)</i>	6.300 <i>2.900 arbeidsongeschiktheidsuitkeringen 1.300 Ww-uitkeringen 2.100 bijstandsgerechtigden</i>
Aantal huishoudens onder 120% bijstandsniveaugrens <i>(Bron: StimulanSZ 2008)</i>	1.484
Aantal kinderen in een bijstandssituatie <i>(Bron: Kinderen in Tel. Databoek 2010)</i>	1.600

2.2 De gemeentebevolking in tien inkomensgroepen verdeeld

Inkomensverdeling Schiedam

Besteedbaar inkomen (netto) per huishouden per jaar

Negen procent van de huishoudens in Schiedam zit in de laagste inkomensgroep, die minder dan 11.700 euro per jaar te besteden heeft. Landelijk varieert dit percentage van 5% tot 23% (bron: CBS 2006: Inkomensverdeling alle huishoudens naar inkomensgroepen).

2.3 *Wie zijn de minima in Schiedam?*

De groep minima in Schiedam is volgens de geïnterviewde respondenten erg divers; ze bestaat onder andere uit laaggeschoolde werkenden, alleenstaanden, ouderen, jongeren en werklozen. Een geïnterviewde regievoerder geeft aan dat jonge mensen tussen de 18 en 27 jaar een groeiende groep onder de minima zijn. *'Ze zijn werkloos en/of hebben een afgebroken schoolcarrière. Zicht op deze groep is lastig. Ze hebben geen uitkering en slechts een deel staat als werkzoekende ingeschreven.'*

Armoede uit zich doordat mensen niet participeren in het maatschappelijke leven. Een regievoerder zegt hierover: *'Doordat ze niet participeren is de kans ook klein dat ze uit de situatie van armoede en sociale uitsluiting komen. Tegelijkertijd veroorzaakt het gebrek aan middelen het 'binnen blijven zitten achter de tv'. Het zijn twee kanten van dezelfde medaille.'*

Armoede en sociale uitsluiting worden zichtbaar als mensen zich melden bij de Voedselbank of schuldhulpverlening of wanneer kinderen niet meedoen aan feestjes, aldus de geïnterviewden. Een regievoerder vertelt dat armoede zichtbaar wordt tijdens huisbezoeken. De consultants van de gemeente leggen huisbezoeken af om de rechtmatigheid van het gebruik van voorzieningen te toetsen. Zij signaleren op deze manier situaties en verwijzen zo nodig door.

Minima hebben volgens hun vertegenwoordigers behoefte aan begeleiding op financieel gebied en hiernaast aan duidelijke en begrijpelijke informatie (soms in de eigen taal). *'Heel veel mensen weten bijvoorbeeld niet dat er veel dingen mogelijk zijn op het gebied van bijzondere bijstand'*, aldus een van de geïnterviewden. Een regievoerder geeft aan dat de behoeften die minima hebben van de doelgroep afhangt. *'Moeders met opgroeiende kinderen hebben vooral behoefte aan (im)materiële ondersteuning in de opvoeding. Om bijvoorbeeld sporten en schoolactiviteiten mogelijk te maken. Ouderen hebben juist behoefte aan de mogelijkheid te participeren in voorzieningen en activiteiten. Bereikbaarheid en laagdrempeligheid zijn daarbij erg belangrijk.'*

2.4 *De regelingen voor minima in Schiedam*

De gemeente Schiedam kent verschillende regelingen die tegemoet komen aan mensen in een armoedesituatie. Inwoners van Schiedam kunnen een beroep doen op deze regelingen als hun inkomen maximaal 110% of 120% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm is. Voor gezinnen met kinderen is dit altijd 120%. Voor startende zelfstandigen is het inkomen niet altijd riant. De gemeente stelt daarom het inkomen gelijk aan het bijstandsniveau voor de eerste drie jaar.

Het gaat om maatregelen die het lage inkomen compenseren en om regelingen die volwassenen en kinderen in staat stellen om deel te nemen aan sociale, culturele en sportieve activiteiten.

Regeling	Inkomensnorm (Wwb=100%)	Bereik regeling 2009
Duurzame gebruiksgoederen	110% (gezin met kinderen 120%)	846
Regeling Langdurigheidstoelage	120% (gezin met kinderen 120%)	1.040
Ouderentoeslag	110%	577
Rotterdampas	110% (gezin met kinderen 120%)	6.370
Regeling Collectieve Ziektekostenverzekering	110% (gezin met kinderen 120%)	1.992*
Kwijtschelding gemeentelijke heffingen	110% (gezin met kinderen 120%)	
Jeugdfonds	120%	1.157
Regeling chronisch zieken en gehandicapten	110% (gezin met kinderen 120%)	700
Computers	120%	32

Bron: Gemeente Schiedam (2010), Stand van zaken armoedebeleid, brief wethouder Siljee, 30 juni 2010.
 * Dit betreft het aantal deelnemers aan de CAV over de periode 01-07-2009.

Het gebruik van bijna alle regelingen in Schiedam is in 2009 toegenomen ten opzichte van 2008. Het Jeugdfonds heeft 138% meer huishoudens bereikt in 2009. Dit heeft te maken met de invoering van een nieuwe werkwijze. Hierbij ontvangen ouders thuis een waardebon voor schoolactiviteiten en een waardebon voor sport en cultuur die ze kunnen inleveren bij school en vereniging. Een sterke toename is ook te zien bij de regeling duurzame gebruiksgoederen, namelijk 62% in 2009 ten opzichte van 2008. De toename van de verstrekkingen houdt verband met het afschaffen van de leenbijstand. Waar voorheen een geldlening werd verstrekt voor duurzame gebruiksgoederen is dit vanaf 2008 een gratis verstrekking geworden, hierdoor doen meer mensen een beroep op de regeling. De langdurigheidstoelage bereikte 30% meer huishoudens. Dit wordt vooral veroorzaakt door de verruiming van de regeling per 1 januari 2009. Vanaf dan is de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor de toeslag verhoogd naar 120% van de bijstandsnorm en kunnen ook mensen met een combinatie van deeltijdwerk en aanvullende bijstand hiervoor in aanmerking komen. De collectieve ziektekostenverzekering bereikt ook steeds meer mensen, de toename is 10%. Ook het gebruik van de Rotterdampas (8%) en de ouderentoeslag (7%) zijn toegenomen ten opzichte van 2008.

Alleen van de verstrekking van gratis computers aan gezinnen met een kind in de brugklas is minder gebruik gemaakt in 2009, namelijk 86% minder dan in 2008. Ook valt in de Raadsinformatiebrief die de wethouder in juni 2010 aan de gemeenteraad heeft gezonden, te lezen dat het bereik van zelfstandigen met een laag inkomen tegenvalt en er nog te weinig gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om een premie te verstrekken aan mensen die vanuit een uitkerings situatie vrijwilligerswerk gaan doen.

We kunnen concluderen dat wat betreft het vergroten van het gebruik van de regelingen, het Schiedamse armoedebeleid succesvol is te noemen.

3 *Armoedebeleid in Schiedam: de gemeente en maatschappelijke organisaties*

3.1 *Inzet van de gemeente*

Visie en doelstelling van het armoedebeleid

De visie op armoede is breed in Schiedam en staat verwoord in de nota armoedebestrijding, 'Alle Schiedammers tellen mee', uit begin 2008. Daarin stelt de gemeente: *'Armoede heeft te maken met belemmeringen om volwaardig mee te doen aan het maatschappelijk leven en het ontbreken van perspectief op werk of verbetering van leefsituatie. Het gaat dan om belemmeringen die langere tijd aanwezig zijn in de sfeer van inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, gezondheid, zelfredzaamheid, wonen en leefomgeving. Mensen komen in een sociaal isolement en weten niet hoe ze eruit moeten komen. Armoede in deze brede betekenis is sociale uitsluiting'*. (p.13)

Het armoedebeleid in Schiedam is gericht op het voorkomen en bestrijden van sociale uitsluiting van burgers en schept de voorwaarden voor een beter toekomstperspectief voor iedereen met betrekking tot het hebben van voldoende besteedbaar inkomen en volwaardige maatschappelijke participatie.

'We willen als lokale overheid Schiedammers ook leren hoe ze zelf uit de armoede moeten komen of blijven. Armoedebeleid is dan geen inkomensbeleid, maar specifiek maatwerk, gericht op het tegengaan van sociale uitsluiting onder mensen met een laag inkomen. Mensen die in staat zijn om te werken worden geactiveerd, eventueel via de weg van het vrijwilligerswerk. Mensen die langdurig niet in staat zijn om te werken (chronisch zieken, mensen met een beperking) worden zoveel mogelijk gefaciliteerd om te participeren, onder meer door versterking van hun zelfredzaamheid (hier komt het Wmo-beleid om de hoek kijken). Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt mogen we niet opgeven, maar worden er bij gehaald door middel van sociale activering, zorgtrajecten en vrijwilligerswerk.' (p.14)

Binnen het armoedebeleid zijn verschillende doelgroepen gedefinieerd waar sinds 2008 extra aandacht naar uitgaat:

- Huishoudens met een laag inkomen met minderjarige kinderen.
- Huishoudens die langdurig zijn aangewezen op een laag inkomen omdat ze geen perspectief hebben op het vinden van werk (bijvoorbeeld ouderen en chronisch zieken en gehandicapten).

- Werkenden (waaronder kleine zelfstandigen) met een laag inkomen.
- Vrijwilligers.
- Huishoudens met problematische schulden.
- Dak- en thuislozen en illegalen.

Het bovenstaande is tevens te lezen in een Raadsinformatiebrief die de wethouder recent (juni 2010) aan de gemeenteraad heeft gezonden. Aanvullend wordt hierin aangegeven wat de huidige doelstellingen van het armoedebeleid zijn:

- Het stimuleren van werk als beste manier om uit de armoede te ontsnappen, eventueel via de weg van vrijwilligerswerk.
- Het financieel ondersteunen van mensen die langdurig een laag inkomen hebben omdat ze geen perspectief hebben op het vinden van werk.
- Het aanbieden van voorzieningen (in natura) die de maatschappelijke participatie van kinderen uit gezinnen met een laag inkomen versterken.
- Het bestrijden van eenzaamheid en isolement van ouderen, chronisch zieken en gehandicapten.
- Het bevorderen van de gezondheid van mensen met een laag inkomen, bij voorkeur door preventieve maatregelen.
- Het tegengaan van schuldenproblematiek, bij voorkeur door preventieve maatregelen, waarbij de eigen verantwoordelijkheid voorop blijft staan.
- Last but not least: het tegengaan van niet-gebruik van voorzieningen.

De gemeente Schiedam heeft, naast een visie op armoede en het te voeren beleid, een visie op haar eigen rol omschreven. Ze wil graag een verbindende en niet zozeer een verzorgende overheid zijn.

In het kader van het Wmo-beleid is door de gemeente voor deze rol gekozen en dit is ook de rol die de gemeente op zich wil nemen bij de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. *‘Deze visie draait om de overheid die zich niet terugtrekt, maar actief is. Die voorzieningen biedt, maar ook wat van [de gebruikers ervan] vraagt. In deze visie kan de gemeente zelf relaties met burgers aangaan, maar vooral ook verbanden tussen burgers stimuleren en honoreren. Nieuwe voorzieningen zijn nodig, maar dit zijn activerende voorzieningen: voorzieningen die tegelijkertijd iets aanbieden en vragen, die nieuwe verbanden creëren tussen burgers onderling en tussen individuele burgers, organisaties van burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheid. We zijn er zoveel mogelijk op uit mensen het stuur in eigen handen te laten. Alleen als het echt niet anders kan, neemt de overheid het stuur over. De gemeente kiest ook nadrukkelijk voor een ‘outreaching’ aanpak. Dat wil zeggen dat mensen die niet op een andere wijze bereikt kunnen worden door de overheid opgezocht worden, de zogenaamde ‘eropaf methode’.* (p.16)

Inhoud van het gemeentelijke armoedebeleid

Het armoedebeleid heeft in 2008 een stevige impuls gekregen en heeft uiteindelijk zijn beslag gekregen in de nota ‘Alle Schiedammers tellen mee’. Het armoedebeleid is interactief tot stand gekomen, in bijeenkomsten met raadsleden en de Cliëntenraad Wwb en in een armoedeconferentie met cliënten en betrokken organisaties.

Het gemeentelijke armoedebeleid valt onder de afdeling Werk & Inkomen. In het voorbereiden en uitvoeren van het hernieuwde armoedebeleid is nadrukkelijk verbinding gelegd met andere

beleidssectoren, zoals de Wmo, het arbeidsmarktbeleid, het onderwijs en de wijkgerichte aanpak.

Dit zien we ook terug in de manier waarop aan het gemeentelijke beleid inhoud is gegeven. De gemeente heeft de visie en doelgroepbepaling vertaald naar 28 heel concrete maatregelen voor mensen met een laag inkomen. In 'Alle Schiedammers tellen mee' (2008) is telkens het volgende per doelgroep weergegeven: een beschrijving en de omvang van de doelgroep (om wie en hoeveel mensen gaat het), het bestaande beleid en (nieuwe) maatregelen. Daarnaast is er aandacht voor het bereik van maatregelen, zoals de bijzondere bijstand en kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. Omdat zoveel maatregelen tegelijkertijd moesten worden ingevoerd is een projectorganisatie opgezet om het armoedebeleid te implementeren.

Na ruim een jaar is het nieuwe beleid door de gemeente zelf geëvalueerd. In deze evaluatie werd aan de hand van de maatregelen bekeken welke resultaten bereikt zijn. De evaluatie stelde dat er al veel bereikt was in een periode van anderhalf jaar. Het gebruik van de voorzieningen uit het Schiedamse armoedebeleid was gestegen. De doelstelling was in 2008 om in 2011 50% van de doelgroep te bereiken. Het werken hieraan verloopt succesvol, want in 2009 was deze doelstelling al gehaald.

In de evaluatie zijn vooral de prestaties van het armoedebeleid weergegeven en veel minder de effecten van het beleid. Niet alle maatregelen zijn succesvol. Het bereik van zelfstandigen met een laag inkomen valt tegen. Daarom was de eerste aanbeveling ook gericht op deze groep: besteed extra aandacht aan het bereiken van kleine zelfstandigen met een inkomen op of rond het sociaal minimum (Evaluatie 2009, p.30-31). In de zomer van 2010 maakte de gemeente hiermee een begin.

Zij nam zich voor om een communicatieplan op te stellen, waarin plannen ontwikkeld worden om deze groep beter te bereiken. Daarbij zal de gemeente samenwerking zoeken met de afdeling Economische Zaken. De evaluatie leverde nog vier andere aanbevelingen op. De tweede aanbeveling was om het project 'huisbezoek aan ouderen' van Seniorenwelzijn met een jaar te verlengen. De derde aanbeveling betrof het verlengen van het project 'thuisadministratie' van Humanitas. De vierde aanbeveling had te maken met de promotie en vereenvoudiging van de vrijwilligerspremie.

Als laatste werd aanbevolen om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om een snelbalie in te richten voor het aanvragen van bijzondere bijstand.

In de Raadsinformatiebrief die de wethouder recent (juni 2010) aan de gemeenteraad heeft gezonden, staat een nieuw onderzoek beschreven. Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) doet in vier gemeenten, waaronder Schiedam, onderzoek naar de volgende vraag: *'In hoeverre slagen organisaties er op lokaal niveau gezamenlijk in om kinderen die leven in een armoedesituatie zo te helpen dat deze situatie geen belemmering vormt voor hun ontwikkeling?'*

ITJ selecteerde Schiedam voor dit onderzoek, omdat hier relatief veel kinderen in armoede leven of daar een relatief groot risico op hebben. Gezien de diversiteit van de problemen en risico's die met armoede samenhangen, is er vanuit verschillende sectoren en organisaties inzet nodig. Het is noodzakelijk dat organisaties en beroepsgroepen uit verschillende sectoren samenwerken en dat er samenhang is tussen de activiteiten. In Schiedam zijn onder meer in het kader van het beleid op het gebied van jeugd, armoede, maatschappelijke ondersteuning, participatie en wijken allerlei activiteiten in gang gezet. ITJ kijkt naar de samenhang tussen deze activiteiten en de resultaten op het niveau van het kind. Samen met Stichting Alexander interviewt ITJ jongeren en ouders die leven in armoede. In juni 2010 werden de eerste resultaten gepresenteerd, waarbij passende oplossingen

werden geformuleerd. ITJ stelt na het onderzoek een nota van bevindingen op, op basis waarvan met de organisaties verbeteringen in gang gezet zullen worden.

In het Uitvoeringsprogramma Participatie 2009 - 2012 lezen we dat de inzet van de gemeente Schiedam is om te komen tot een verdere samenhang in beleid op het gebied van re-integratie, inburgering en educatie, onder andere door te experimenteren met integraal werken. Dit krijgt vorm langs drie lijnen: een integrale intake, een multidisciplinair team, en geïntegreerd klantmanagement: de participatiecoach. Hoewel dit raakt aan het bestrijden en voorkomen van sociale uitsluiting, is de samenhang met het armoedebeleid, dat zich daar ook nadrukkelijk op zegt te richten, niet duidelijk.

In het nieuwe Coalitieakkoord 2010-2013 is een paragraaf gewijd aan het armoedebeleid. Daarin staat dat het huidige armoedebeleid wordt voortgezet, inclusief het huidige kwijtscheldingsbeleid. Juist in deze tijd dient er extra aandacht te blijven voor de groepen die het financieel moeilijk hebben en hierdoor het risico lopen om in een maatschappelijk isolement te geraken, aldus de coalitiepartijen. *‘Om dit beleid te kunnen handhaven is de inzet om de doelmatigheid van het armoedebeleid te vergroten. Hierbij zal kritisch worden gekeken naar de effectiviteit van de huidige beleid en de parameters die gehanteerd worden. Het beste middel om ‘armoede’ te bestrijden blijft het verkrijgen van werk. Daarom zal juist voor de groepen die op het armoedebeleid zijn aangewezen en die nog beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt een verdere inspanning gepleegd worden om met behulp van de hiervoor beschikbare re-integratie-instrumenten (bijvoorbeeld via de inzet van opstapbanen) naar werk te bemiddelen of te stimuleren tot vrijwilligerswerk. Financiering voor deze extra inspanning kan mogelijk gevonden worden vanuit de middelen van het Participatiebudget en de Wet werk en bijstand (Wwb). Mocht de aanpak succesvol zijn dan wordt de financiële druk door het armoedebeleid verminderd.’* (Concept Coalitieakkoord 2010-2013, p.11-12). Uit de Programmabegroting 2010-2013 blijkt dat de uitvoering van maatregelen uit ‘Alle Schiedammers tellen mee’ ook in 2010 doorgaat.

Maatregelen en resultaten

Hieronder volgt een overzicht van alle maatregelen die sinds 2008 zijn gerealiseerd, gesorteerd per doelgroep.

Gezinnen met kinderen

1. Verhogen van de inkomensgrens voor de bijzondere bijstand naar 120% van het sociaal minimum voor gezinnen (eenoudergezinnen, gehuwden/samenwonenden) met één of meer ten laste komende kinderen in de leeftijd tot 18 jaar.
2. Invoering van een sportpas voor kinderen van gezinnen met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum waarmee eenmaal per jaar gratis kan worden deelgenomen aan een sportactiviteit.
3. Invoering van een laagdrempelige voorziening voor de ouderbijdrage van de basisscholen (vergelijkbaar met de sportpas), waardoor scholen de kosten direct kunnen declareren.

4. Toekenning van een computer met printer van maximaal € 700 aan gezinnen met kinderen in de brugklas (en in het schooljaar eenmalig ook de kinderen in het tweede en derde jaar) van het voorgezet onderwijs.
5. Het verlenen van subsidie aan Stichting Leergeld Nieuwe Waterweg Noord voor een periode van twee jaar (2008 en 2009).

Mensen met een langdurig laag inkomen

6. Bij het opstellen van de verordening langdurigheidstoelage wordt de mogelijkheid onderzocht om de doelgroep voor de langdurigheidstoelage te verruimen met huishoudens met een hoger inkomen dan bijstandsniveau (mits de wetswijziging die ruimte geeft aan de gemeenten).
7. Het verhogen van de inkomensgrens voor de 'Regeling chronisch zieken en gehandicapten' naar 120% van het sociaal minimum voor alle huishoudens (alleenstaanden, alleenstaande ouders en gehuwden) die voldoen aan de overige criteria voor deze regeling.
8. Een tegemoetkoming verstrekken in de kosten van de aanvullende verzekering van zorgverzekeraar DSW voor CAV-verzekerden met een inkomen tot 110% of, in het geval van gezinnen met kinderen, 120% van het sociaal minimum.
9. CAV Schiedam wordt uitgebreid met gratis cursussen die moeten leiden tot een gezonder leven. In 2008 is de cursus 'Goed en lekker eten hoeft niet duur te zijn' georganiseerd.
10. Invoering van een gratis sportactiviteit voor volwassenen, waarvan gedurende een nader te bepalen periode gebruik kan worden gemaakt.
11. Het verlenen van subsidie aan Seniorenwelzijn voor een periode van twee jaar (tot eind 2009) voor het thuis bezoeken van circa tachtig ouderen per jaar die binnenkort 65 jaar worden en een inkomen hebben op of rond het sociaal minimum.
12. Onderzoeken of het wenselijk is om de uitvoering van de Wwb voor de doelgroep ouderen van 65 jaar en ouder met een onvolledige Aow over te dragen aan de Sociale Verzekeringsbank.

Werkenden met een laag inkomen

13. De verificatie van het inkomen van de zelfstandige die vanuit een uitkering is gestart wordt gedurende de eerste drie jaar na de start van het bedrijf versoepeld.
14. In de 'Beleidsregels re-integratie' wordt de regeling met betrekking tot de inkomstenvrijlating aangepast, in die zin dat alle huishoudens met een deeltijdbaan en aanvullende bijstand maximaal zes maanden recht hebben op de wettelijke inkomstenvrijlating.
15. Een stimuleringspremie verstrekken van € 1.000 aan personen met een bijstandsuitkering, die vanuit een traject gericht op werk of sociale activering een reguliere, niet gesubsidieerde baan accepteren of als zelfstandige starten, waardoor zij volledig uitstromen uit de bijstand.

Vrijwilligers

16. Een premie vrijwilligerswerk verstrekken aan personen met een bijstandsuitkering die onbetaald maatschappelijk nuttige activiteiten verrichten, mits het verrichten van deze activiteiten het verkrijgen van betaalde arbeid niet verhindert of bemoeilijkt (de gemeente moet vooraf toestemming hebben verleend).

Mensen met (dreigende) schulden

17. Budgetbeheer laten uitvoeren door een budgetbeheerbureau voor circa honderd huishoudens per jaar. De budgetconsulent van Perspectief Schiedam bepaalt of en hoelang het beheer nodig is. De eigen bijdrage budgetbeheer wordt door de gemeente betaald door middel van rechtstreekse afrekening met het budgetbeheerbureau.
18. Een convenant afsluiten met Woonplus en Eneco aangaande het voorkomen van betalingsachterstanden bij huur en energie.
19. Een nieuw aflossingsbeleid vaststellen waardoor mensen met een bijstandsschuld die aan het werk gaan, nog een jaar het oude aflossingsbedrag kunnen blijven betalen.
20. Het tegengaan van schulden bij huishoudens met een laag inkomen, door bijzondere bijstand voor noodzakelijke duurzame gebruiksgoederen (waaronder ook stoffering) niet langer als een geldlening toe te kennen maar als bijstand om niet (als gift).
21. Het verlenen van subsidie aan Humanitas voor het uitvoeren van thuisadministratie in de gemeente Schiedam voor een periode van twee jaar (2008 en 2009).

Bereik armoedebeleid

22. De brigadiers van de Formulierenbrigade gaan gebruikers van de Voedselbank in Schiedam wijzen op de mogelijkheden van bijzondere bijstand, schuldhulpverlening en andere voorzieningen die nu niet worden benut.
23. Een publiciteitscampagne met als doel het blijvend onder de aandacht brengen van het gebruik van de verschillende voorzieningen voor mensen met een laag inkomen.
24. Het eenmaal per vijf jaar vergoeden van de kosten van een identiteitskaart. De inkomensgrens is 120% van het sociaal minimum voor huishoudens met kinderen en 110% voor huishoudens zonder kinderen. Deze maatregel is per 1 januari 2008 in werking getreden.
25. Voor 1 juli 2008 is een methode van monitoring opgezet die de effecten van het armoedebeleid in deze nota meetbaar maakt.
26. Over de doelgroep dak- en thuislozen lezen we in de evaluatie niets.

Volgens een van de geïnterviewde regievoerders zou er bij de gemeente meer besef moeten zijn dat armoedebeleid meer is dan het bieden van financiële regelingen. *'De link naar werkgelegenheid en arbeidsmarktbeleid wordt altijd wel gelegd, maar de relatie met welzijn kan beter. De gemeente heeft het besef wel, maar de uitdaging is om echt meer samen op te trekken. Armoedebeleid zou minder een zaak van inkomen moeten zijn.'*

Wanneer we de maatregelen overzien, moeten we inderdaad constateren dat deze zich vooral richten op het verbeteren van de financiële positie van mensen die moeten rondkomen van een laag inkomen. De doorvertaling van de visie in concrete maatregelen lijkt wat het armoedebeleid betreft voor een groot deel beperkt gebleven tot het via financiële tegemoetkomingen proberen mensen (meer) te laten participeren.

3.2 *Inzet van maatschappelijke organisaties*

In Schiedam zijn verschillende maatschappelijke organisaties actief rondom armoedebestrijding. Wanneer we kijken naar de resultaten van onze enquête, dan geven de medewerkers van de maatschappelijke organisaties en groepen aan dat het in hun werk met betrekking tot armoedebestrijding vaak gaat om signaleren en doorverwijzen. Ook houden zij zich bezig met activering naar participatie in persoonlijke netwerken, vrijwilligerswerk en sociaal-culturele participatie. Deze resultaten wijzen erop dat de maatschappelijke organisaties het bevorderen van maatschappelijke participatie tot hun core business rekenen. Hiernaast informeren zij minima en verstrekken zij hulp in natura.

We hebben met twee maatschappelijke organisaties uitgebreid gesproken over hun inzet ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting: Welzijn Schiedam en Seniorenwelzijn.

Welzijn Schiedam is een brede welzijnsorganisatie die zinvolle vrijetijdsbesteding en ontwikkelingskansen biedt. *'We richten ons daarbij op het voorkomen en bestrijden van sociale uitsluiting. De doelgroepen zijn algemeen geformuleerd, - kinderen, jongeren en volwassen -, maar we hebben wel specifieke aandacht voor groepen die de boot dreigen te missen'*. Die aandacht kan individueel zijn, bijvoorbeeld door een moeder die met haar kind naar de peuterspeelzaal komt te attenderen op taalcurssussen. Maar die aandacht kan ook gericht zijn op een groep, bijvoorbeeld in het project huisbezoeken 'Samen Buurten'. Daarin bezoekt Welzijn Schiedam (betaald door de woningcorporatie) individuele huishoudens om hulpvragen te signalen of om mensen te activeren. Uit deze huisbezoeken blijkt dat armoede haast altijd een rol speelt in de situatie van mensen. Daarnaast zijn er ook concrete activiteiten, gericht op het doorbreken van sociaal isolement. Een voorbeeld dat op initiatief van een van de bezochte bewoners is ontstaan, is een wandelgroep van allochtone vrouwen. Hieraan doen ongeveer 25 vrouwen mee en Welzijn Schiedam biedt deze vrouwen ondersteuning bij onder meer het maken van afspraken.

Als werkgever ziet Welzijn Schiedam ook een taak voor zichzelf weggelegd: *'Een kwart van ons personeelsbestand, dat uit zo'n 150 mensen bestaat, werkt bij ons via een ID-baan of heeft een laag inkomen. Ook zijn er ongeveer driehonderd vrijwilligers actief; een deel daarvan is via een sociale activeringsplek bij ons aan het werk.'*

Seniorenwelzijn bevordert het zelfsturend vermogen van thuiswonende senioren, zodat die zoveel mogelijk de regie over hun eigen leven behouden. Zij bieden senioren en hun mantelzorgers in de gemeenten Schiedam, Vlaardingen en Maassluis ondersteuning door maatschappelijke activering, sociale preventie, het bieden van een ontmoetingsplek en verschillende welzijnsbevorderende activiteiten. Zo zijn er bijvoorbeeld huisbezoeken bij 65-jarigen en gaan ouderenadviseurs op individuele aanvraag naar een oudere toe. Verder zijn er zes ontmoetingsplekken in Schiedam waar voorlichting wordt gegeven door Seniorenwelzijn.

3.3 *Minima over minimabeleid*

Vertegenwoordigers van minima vinden dat er 'absoluut aandacht voor armoede' is in Schiedam: *'Er zijn veel voorzieningen, er is aandacht voor dit onderwerp en de gemeente probeert dingen te*

regelen. De actieve benadering door de gemeente wordt gewaardeerd. De gemeente benadert nu bijvoorbeeld actief jongeren en migranten die zelf een bedrijf opzetten en vaak een erg laag inkomen hebben, net als huishoudens met een laag inkomen. Verder doen ze hun best om schulden te voorkomen.

Een geïnterviewde ziet dat de nadruk binnen het beleid niet alleen op inkomensondersteuning maar ook op participatie ligt. Werklozen worden naar werk begeleid en als dit niet mogelijk is, dan is er de mogelijkheid tot participatie door bijvoorbeeld vrijwilligerswerk.

Een andere geïnterviewde merkt op dat iedereen weet dat het streven 'iedereen aan het werk' lastig is. *'Er is niet veel werk en verder wonen er veel mensen met een laag opleidingsniveau in Schiedam. De lopende banden waaraan veel mensen werkten zijn in de loop der jaren verdwenen. Er wordt door de gemeente veel geïnvesteerd in trajecten om mensen naar werk toe te geleiden, maar dit levert zelden wat op. Binnen het gemeentelijke beleid ligt zowel de nadruk op het zorgen voor zelfstandigheid als ook op participatie.'*

Uit de gesprekken met de minima zijn verschillende aandachtspunten te destilleren. Het Schiedamse beleid zou ten eerste meer aandacht moeten hebben voor de preventiekant, door minima bijvoorbeeld te leren om te gaan met geld en door te zorgen voor schuldhulpverlening. Een ander punt van zorg zijn de (gedetailleerde) regels, formulieren en zaken waar je wel of niet aan moet voldoen om voor een regeling in aanmerking te komen. *'Een besluit laat vaak lang op zich wachten. Dit is vervelend voor minima'*.

De vertegenwoordigers van de minima denken verder dat de minima in de gemeente Schiedam niet goed op de hoogte zijn van het beleid. Mensen weten niet goed wat wel en niet kan. Een geïnterviewde zegt: *'Alle informatie is beschikbaar, maar bereikt vaak niet diegenen die het nodig hebben. Dit zou verbeterd kunnen worden door het inzetten van een mediator. Mond tot mond reclame werkt vaak het beste'*.

De minima worden betrokken bij het ontwikkelen van het beleid door middel van de Cliëntenraad Wwb. Zij denken mee met de gemeente en geven gevraagd en ongevraagd advies. Ook is er de Adviescommissie Emancipatie. Veel mensen in de bijstand zijn vrouwen; vanuit hun perspectief bemoeien zij zich met een aantal zaken. Verder heeft Schiedam een Wmo-adviesraad; zij letten op armoede en sociale uitsluiting, maar zijn verder zelf niet erg actief op dit gebied.

3.4 *Inspirerende projecten voor de minima*

De inzet voor de bestrijding van armoede en maatschappelijke uitsluiting van de gemeente en maatschappelijke organisaties en groepen overziend, kunnen we concluderen dat er al behoorlijk wat gebeurt in Schiedam. We hebben mooie projecten voor minima gezien. Met het oog op de doelstellingen van de Stedenestafette, namelijk het versterken, vernieuwen, en verbeteren van de lokale samenwerking ten behoeve van de minima en het opstellen en versterken van een lokale sociale agenda, willen wij hier de volgende projecten of initiatieven onder de aandacht brengen:

Fietsenproject Schiedam

In 2008 is Schiedam gestart met een zogenoemd ‘fietsenproject’. In dit project worden fietsen opgeknapt die door politie en stadswachten uit het straatbeeld zijn verwijderd en waarvoor zich geen rechtmatige eigenaar heeft gemeld. Deze fietsen worden opgeknapt door mensen die een leer- en werktraject volgen. Sinds de start van dit project (op 1 januari 2008) zijn al bijna tweehonderd fietsen uitgegeven. De gemeente heeft met de Stichting Leergeld de afspraak gemaakt dat de opgeknapte fietsen ook beschikbaar worden gesteld aan gezinnen met kinderen. Leergeld komt bij veel gezinnen thuis en constateert regelmatig dat kinderen geen fiets hebben om op naar school te gaan. Via Leergeld zijn in een jaar tijd al 44 fietsen beschikbaar gesteld aan deze gezinnen.

Met dit fietsenproject worden twee doelen gediend. Het is in de eerste plaats een werkgelegenheidsproject, maar het draagt tevens bij aan het bestrijden van armoede onder gezinnen met kinderen.

Huisbezoek “veiligheid en informatie verstrekking” aan 80-jarigen

Alle ouderen vanaf 80 jaar in Schiedam worden thuis bezocht door vrijwilligers. Deze houdt een gesprek met hen over o.a. de woning en verzorging. Hiernaast geeft deze vrijwilliger voorlichting over alle regelingen. In sommige gevallen wordt doorverwezen naar een ouderenadviseur die langskomt en kan helpen met het aanvragen van regelingen.

Formulierenbrigade

‘De Formulierenbrigade is goed op weg in Schiedam’. Onder deze titel heeft de Formulierenbrigade dit jaar het jaarverslag 2008 gepresenteerd met een overzicht van de ontwikkelingen en stand van zaken van de brigade. In 2008 hebben de brigadiers in totaal 1.435 formulieren ingevuld. De verwachting is dat dit aantal in 2009 zal zijn gestegen naar circa 2.700 formulieren. In de praktijk is gebleken dat het werk van de brigadier maar gedeeltelijk (60%) bestaat uit ondersteuning bij het invullen van formulieren. De overige 40% bestaat uit andere activiteiten, zoals het uitleg geven over brieven en het bellen naar instanties. De brigade is ook een werkgelegenheidsproject. Inmiddels is gebleken dat ervaren brigadiers een uitstekende uitgangspositie hebben op de arbeidsmarkt. Van alle gestarte brigadiers (zestien in totaal) zijn er al zeven uitgestroomd naar regulier werk.

4 *Samenwerken aan armoedebeleid in Schiedam*

Acht ambtenaren en veertien medewerkers van maatschappelijke organisaties lieten zich in onze enquête uit over de samenwerking rondom de armoedebestrijding in Schiedam. Daarnaast hebben de interviews met de regievoerders (van de afdeling Werk & Inkomen van de gemeente, Seniorenwelzijn en Stichting Welzijn Schiedam) en met vertegenwoordigers van minima (van de Adviesraad Wmo, de Adviescommissie Vrouwenemancipatie en de Cliëntenraad Wwb) veel informatie opgeleverd over deze samenwerking.

4.1 *Inkomensverbetering en maatschappelijke participatie van minima*

De samenwerking is in Schiedam volop in ontwikkeling. In de volgende paragrafen gaan we uitgebreid in op de lokale samenwerkingsverbanden binnen het gemeentelijke apparaat en tussen de maatschappelijke organisaties en de gemeente.

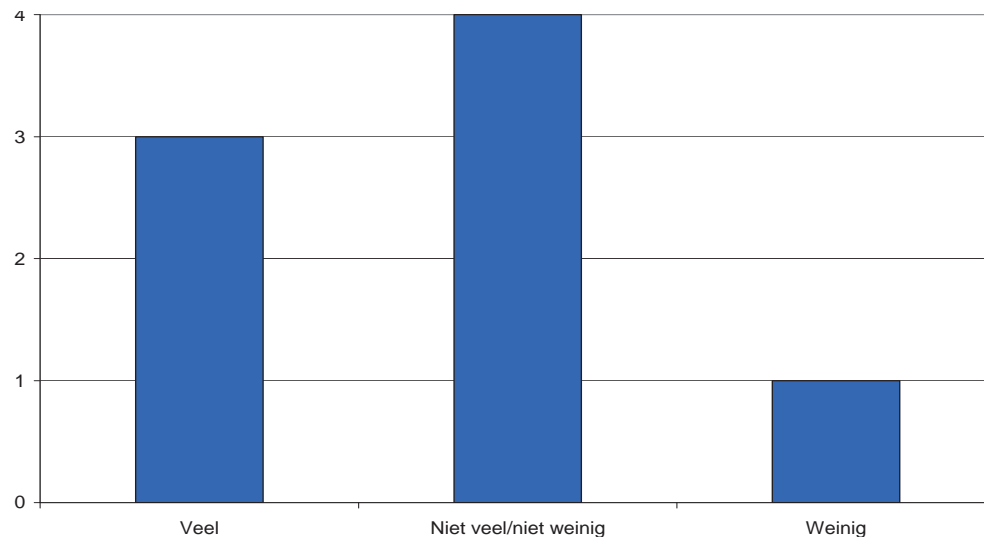
4.2 *Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat*

De afdeling Werk & Inkomen werkt samen met de afdeling Sport & Recreatie in het kader van het Jeugdfonds. Zo brengt deze afdeling bijvoorbeeld bij verenigingen het Jeugdfonds onder de aandacht. Ook wordt er door de afdeling Werk & Inkomen samengewerkt met Economische zaken met betrekking tot het beter bereiken van werkende armen en zelfstandigen. Deze samenwerking staat nog in de kinderschoenen. Tot slot werkt Werk & Inkomen samen met de afdeling Onderwijs & Welzijn. Deze afdeling wordt betrokken bij de voorbereiding van de armoedenota en verder zijn er veel ad hoc samenwerkingsprojecten met deze afdeling.

Kijken we naar de enquête, dan vinden de meeste ambtenaren dat hun afdeling de afgelopen jaren niet veel, maar ook niet weinig heeft samengewerkt met andere gemeentelijke afdelingen, óf dat hun afdeling veel heeft samengewerkt (zie figuur 4.1). Vooral de ambtenaren van de afdelingen Werk & Inkomen en Zorg & Welzijn werken veel met elkaar samen. Van de ambtenaren die hebben samengewerkt, geeft het merendeel (7 van de 8) aan dat dit is gebeurd op het gebied van het bevorderen van de maatschappelijke participatie van minima; hiernaast heeft ook het merendeel (6 van de 8) samengewerkt op het gebied van inkomensverbetering. De samenwerking blijkt in de meeste gevallen (bij 7 van de 8 ambtenaren) te gaan om contact over individuele cases. Hiernaast gaat het

ook vaak (bij 5 ambtenaren) om het onderlinge overleg over de grote lijnen in beleidsvorming en/of om het uitwisselen van informatie over de grote lijnen van het beleid (bij 4 ambtenaren). Bijna alle ambtenaren geven aan dat de samenwerking met de gemeente op een bepaalde doelgroep is gericht. Het vaakst blijkt het te gaan om kinderen van minima, ouderen of bijstandsgerechtigden.

Figuur 4.1 Hoeveel werken gemeentelijke afdelingen met elkaar samen? (n=8)

Beoordeling van de samenwerking binnen de gemeente

In de enquête hebben we beleidsambtenaren gevraagd wat ze vinden van de samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat. De ambtenaren beoordelen de interne samenwerking met een tamelijk laag cijfer: 6,4. Daarbij vinden ze alle aspecten ten aanzien van de samenwerking die ze voorgelegd krijgen belangrijk of zeer belangrijk. De aspecten die het belangrijkste worden gevonden zijn het gezamenlijk met elkaar gemaakte afspraken nakomen, goed geïnformeerd worden door de andere afdelingen, resultaatgericht samenwerken, direct effect bereiken voor minima, en weten bij welke collega je moet zijn voor een bepaalde vraag. We hebben ook gevraagd naar de tevredenheid over de verschillende aspecten in de samenwerking. Over het weten bij welke collega je moet zijn, het met elkaar gemaakte afspraken nakomen en het resultaatgericht samenwerken zijn de ambtenaren het meest tevreden. Over de kennis van de andere afdelingen van wat hun afdeling doet ten aanzien van armoede en sociale uitsluiting en het gezamenlijk met de andere afdelingen het effect van maatregelen analyseren zijn ze relatief het minst tevreden.

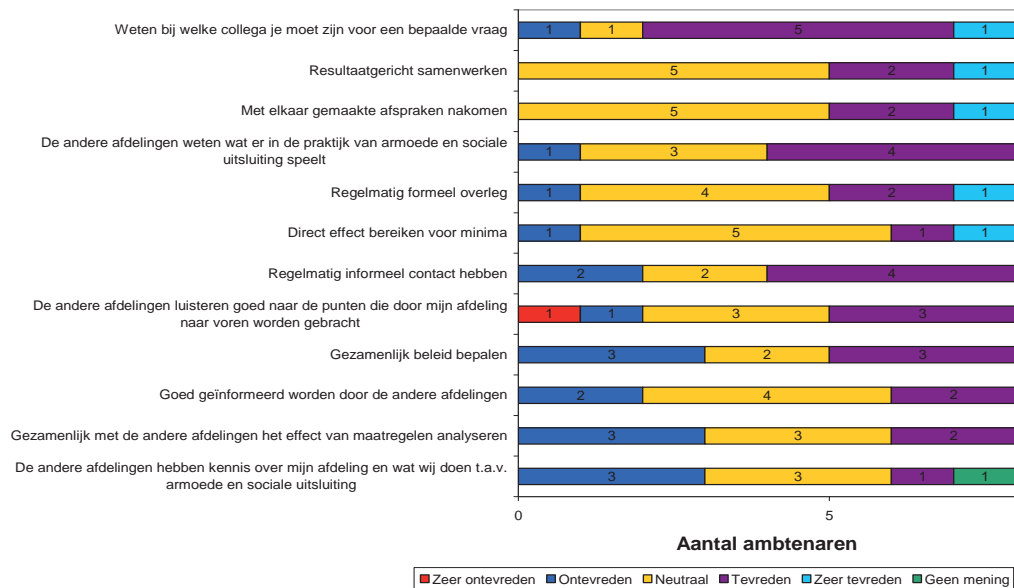
Ook hebben we gekeken welke drie aspecten de algemene tevredenheid over de samenwerking het meest beïnvloeden (zie figuur 4.2). Het gaat vooral om de volgende aspecten:

- De andere afdelingen luisteren goed naar de punten die door mijn afdeling naar voren worden gebracht.
- Goed geïnformeerd worden door de andere afdelingen.

- Weten bij welke collega je moet zijn voor een bepaalde vraag.

Er zijn twee aspecten die nog verder verbeterd zouden kunnen worden. Dat zijn ‘geïnformeerd worden door andere afdelingen’ en ‘de andere afdelingen luisteren naar de punten die door mijn afdeling naar voren worden gebracht’, Het uitwisselen van informatie en het samenwerken tussen de verschillende afdelingen is dus een belangrijk aandachtspunt. Over het weten bij welke collega je moet zijn voor een bepaalde vraag, zijn de ambtenaren over het algemeen al redelijk tevreden.

Figuur 4.2 Tevredenheid over de samenwerking met de andere gemeentelijke afdelingen (n=8).

Een geïnterviewde regievoerder geeft aan dat de ambtenaren elkaar indien, nodig weten, te vinden en dat de collegialiteit goed is. Een zwak punt is dat de samenwerking weinig gestructureerd is. Ze zouden binnen de gemeente veel meer voor elkaar kunnen betekenen: ‘De afdeling Werk & Inkomen en de afdeling Welzijn & Onderwijs zijn twee verschillende werelden’, aldus een andere regievoerder. In de afstemming tussen deze twee afdelingen valt volgens hem heel wat te winnen. Armoede en sociale uitsluiting zijn twee kanten van dezelfde medaille. Vanuit deze erkenning van samenhang kan je gericht investeren. Zo kan je een huisbezoek dat bedoeld is om regelingen onder de aandacht te brengen combineren met activering en het voorkomen of bestrijden van sociale uitsluiting.

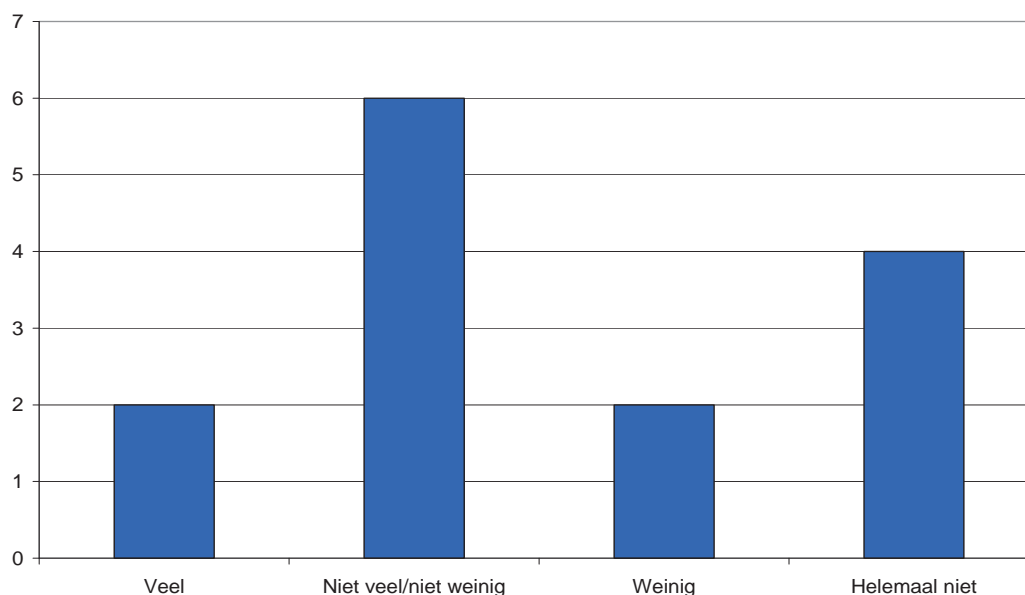
We constateren hier dat veel van de gesuggereerde verbeterpunten in de enquête ten aanzien van samenwerking te maken hebben met het uitwisselen van informatie tussen ambtenaren en het leggen van verbindingen tussen beleidsterreinen en initiatieven.

4.3 Samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke organisaties

De meeste organisaties (10 van de 14) hebben het afgelopen jaar met de gemeente samengewerkt op het gebied van armoedebestrijding of het bevorderen van de participatie van minima. Hiervan geeft het merendeel (6) aan niet veel, maar ook niet weinig te hebben samengewerkt met de gemeente. Van de organisaties die hebben samengewerkt, geeft de helft aan dat dit op het gebied is van het bevorderen van de maatschappelijke participatie van minima, terwijl twee organisaties met de gemeente hebben samengewerkt op het gebied van de inkomensverbetering.

De samenwerking blijkt in veel gevallen (6x) om het uitwisselen van informatie en/of om contact over individuele cases te gaan (5x). Acht medewerkers van de maatschappelijke organisaties geven aan dat de samenwerking met de gemeente op een bepaalde doelgroep is gericht. Het gaat dan vaak om bijstandsgerechtigden, kinderen van minima of nieuwe Nederlanders.

Figuur 4.3 Hoe vaak werken maatschappelijke organisaties samen met de gemeente? (n=10)

Bijna alle ambtenaren (7 van de 8) die de enquête hebben ingevuld geven aan samen te werken met maatschappelijke organisaties op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Ze werken vooral samen met het maatschappelijk werk, woningcorporaties en vrijwilligersorganisaties. Het gaat dan vooral om het uitwisselen van informatie en contact over individuele cases. De samenwerking is daarbij meestal gericht op een specifieke doelgroep, zoals de kinderen van minima of bijstandsgerechtigden.

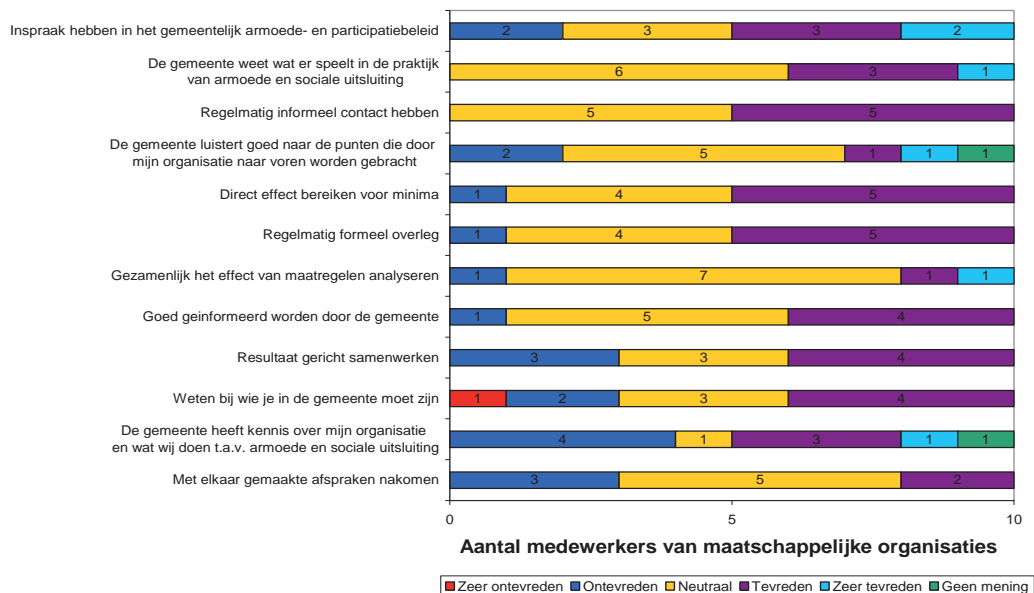
Beoordeling van de samenwerking met de gemeente

De maatschappelijke organisaties in onze enquête waarderen de samenwerking met de gemeente gemiddeld met een 6,5. Het meest tevreden zijn ze over regelmatig informeel contact hebben, het

hebben van regelmatig formeel overleg, en direct effect bereiken voor minima. Het minst tevreden zijn de organisaties over het met elkaar gemaakte afspraken nakomen, weten bij wie je in de gemeente moet zijn, en gezamenlijk het effect van maatregelen analyseren. Figuur 4.4 geeft een overzicht van de aspecten en de mate van tevredenheid van de medewerkers van de organisaties hierover. De voorgelegde aspecten worden neutraal tot zeer belangrijk gevonden. Het aspect dat het belangrijkste wordt gevonden is weten bij wie je in de gemeente moet zijn.

Figuur 4.4 Tevredenheid over de samenwerking met de gemeente (n=10).

Ook hebben we gekeken welke aspecten (zie figuur 4.4) de algemene tevredenheid over de samenwerking het meest beïnvloeden. Het gaat om de volgende aspecten:

- Direct effect bereiken voor minima.
- Resultaatgericht samenwerken.
- Regelmatig formeel overleg.

Deze aspecten zouden nog verder verbeterd moeten worden. Vooral over resultaatgericht samenwerken zijn de organisaties relatief ontevreden. Dit is dan ook een belangrijk aandachtspunt.

Het merendeel van de organisaties die de enquête hebben ingevuld, noemen verbeterpunten voor wat betreft de samenwerking tussen de gemeente en de maatschappelijke organisaties. Er worden verschillende uiteenlopende zaken aangegeven, maar het meest wordt aangegeven dat er meer overlegd moet worden. Genoemd wordt het volgende:

- De klantmanagers moeten regelen dat premies Zvw worden ingehouden en betalingsregelingen worden getroffen voor uitkeringsgerechtigden.
- De samenhang van armoedebestrijding met ander beleid (w.o. welzijnsbeleid) kan beter worden uitgewerkt in de beleidspraktijk.

- Dit kan in professioneel overleg besproken worden.
- Goed kennis nemen van de organisatie en gebruik maken van doorverwijzing. Met andere woorden: weten wat de organisatie doet en minder vanuit de beeldvorming denken.
- De kerken actief betrekken bij armoedebelief.
- Overleg voeren over hoe vrijwilligerswerk aan kan sluiten bij/op de professionele hulpverlening.
- Meer overleg hebben over de ‘problemen’ van beide organisaties.

Door de vertegenwoordigers van minima is ook gesproken over de sterke en zwakke punten in de samenwerking met de gemeente. Als sterk punt noemt een vertegenwoordiger van minima dat ze nu eindelijk serieus worden genomen. In de nieuwe verordeningen hebben ze een aantal zaken kenbaar gemaakt en die zijn goed opgepakt.

Als zwak punt wordt genoemd dat ze voor het geven van advies vaak pas laat in het proces worden betrokken bij de nota en dat soms dan alles al is doorgerekend. De laatste tijd gaat dit echter wel beter. *‘Tegenwoordig worden we wel vaker in een vroeg stadium bij een nota betrokken. Dan geven we aan wat we belangrijk vinden. Een aantal politici die dit promoten noemen dit ‘beginspraak’. Ook voor de ambtenaren is dit minder frustrerend, dan hoeven zij niet achteraf van alles aan te passen.’* Een andere vertegenwoordiger van minima geeft dat de Cliëntenraad een grotere bekendheid moet krijgen: *‘Binnen de sociale dienst weten ze soms niet dat er een cliëntenraad is. Beter communicatie over wie wij zijn en wat we doen is wenselijk.’*

Een sterk punt van samenwerking met andere organisaties is voor de gemeente de aanvulling die vrijwilligers bieden op het werk dat zij zelf doen. Als zwak punt wordt door een regievoerder van de gemeente genoemd dat een uitbreiding van de samenwerking nodig is. Deze samenwerking zou gericht kunnen zijn op het onder de aandacht brengen van voorzieningen van de gemeente. Maar men kan bijvoorbeeld ook samenwerken om eenzaamheid en sociaal isolement tegen te gaan.

4.4 Samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling

Als het gaat om de onderlinge samenwerking, constateren we dat de meerderheid, namelijk tien van de veertien maatschappelijke organisaties, in de enquête aangeeft dat hun organisatie op het gebied van armoede en sociale uitsluiting samenwerkt met andere organisaties dan de gemeente. Er wordt vooral veel samengewerkt met het maatschappelijk werk en onderwijsinstellingen (basisscholen en het voortgezet onderwijs). In veel gevallen gaat het om informatie uitwisselen of contact over individuele cases. In de meeste gevallen is de samenwerking gericht op een bepaalde doelgroep. Kinderen van minima, bijstandsgerechtigden, arbeidsongeschikten en chronisch zieken worden door veel organisaties genoemd als doelgroep.

Een van de regievoerders vertelt dat de samenwerking over het algemeen heel positief verloopt. Wat daaraan bijdraagt is het schaalniveau in Schiedam. Het is groot genoeg om voldoende professionaliteit te hebben en klein genoeg om elkaar te kennen. *‘Een minpunt is het risico van nieuwe uitvoeringspartners als gevolg van de aanbestedingen. Deze nieuwe partijen zijn niet zo georiënteerd op de lokale situatie, samenwerkingspartners en netwerken. Daar hebben wij wel last van’,*

aldus de regievoerder. Een andere regievoerder vertelt dat er veel overlap is. *‘Verschillende organisaties voeren dezelfde taken uit. Concurrentie is goed, maar zeker in het kader van bezuinigen zou je hierop geld kunnen besparen. Bovendien weten mensen zo soms niet zo goed wat te kiezen.’*

Ook de vertegenwoordigers van de minima werken samen met andere organisaties. De Adviesraad Wmo vraagt advies van andere organisaties, zoals de ouderenbonden, de thuiszorg, Welzijn Ouderen, de GGZ en scholen. De Adviescommissie Vrouwenemancipatie geeft aan de meeste verbinding met de Wmo-adviesraad te hebben omdat ze soms dezelfde thema's aan de orde stellen. Ze informeren elkaar, zodat ze weten waarover ze het eens en oneens zijn. Hierdoor kunnen ze zich profileren en de eigen accenten benadrukken. De geïnterviewde van de Cliëntenraad vertelt dat de mensen in de raad hun eigen achterban en contacten hebben. Ook sluiten ze aan bij andere vergaderingen van verschillende organisaties. Verder geeft deze geïnterviewde aan dat veel mensen nog steeds niet weten wat de Cliëntenraad is. Positief is dat ze wel steeds betere netwerken krijgen.

4.5 Lokale samenwerkingsverbanden

We hebben in de enquête aan de deelnemers gevraagd aan welke grotere lokale samenwerkingsverbanden rond armoede en maatschappelijke participatie de eigen organisatie deelneemt. Bijna de helft van de ambtenaren (3 van de 7) en medewerkers van maatschappelijke organisaties (4 van de 10) geven aan dat de eigen organisatie niet aan een samenwerkingsverband deelneemt. In Schiedam zijn een aantal lokale samenwerkingsverbanden genoemd. De ambtenaren noemen: het Welzijns-overleg, het Veelplegersoverleg, het Wmo-overleg, de Invulservice inkomstenbelasting, de Formulierenbrigade, Stichting Leergeld, het GOSA-overleg, het Lokaal Zorgnetwerk en Kernteam CJG. De maatschappelijke organisaties noemen: het schoolmaatschappelijk werk op casusniveau, de Stichting Uitgeprocedeerde Asielzoekers Schiedam, de Sectie Diaconaat Raad van Kerken, Stichting Inloophuis de Wissel, Preventiebeleid Ouderen, het Centrum Jeugd en Gezin, het consultatiebureau, Maatschappelijke dienstverlening en het onderwijs/de gemeente. De respondenten verstaan onder samenwerkingsverbanden zowel één-op-één samenwerking met andere organisaties als een netwerk waarbij meerdere organisaties betrokken zijn.

Hieronder worden een paar belangrijke samenwerkingsprojecten in Schiedam beschreven.

‘Samen buurten’

Speciaal getrainde projectmedewerkers bezoeken sinds september 2008 huishoudens. Zij voeren gesprekken met bewoners, waarbij de persoonlijke situatie in kaart wordt gebracht. Afhankelijk van de situatie kan dit een startpunt zijn voor hulpverlening of andere vormen van ondersteuning. Hiernaast worden de bewoners gestimuleerd zelf stappen te ondernemen en een actieve rol te spelen in hun flat of buurt. Kortom, het project Samen Buurten wil de leefbaarheid in de wijk verbeteren, de betrokkenheid van bewoners en organisaties vergroten en ondersteuning bieden waar dat nodig is. Samen Buurten is een initiatief van Woonplus, SWS Welzijn, Seniorenwelzijn en het MDNW (maatschappelijk werk), in samenwerking met de politie, de gemeente Schiedam en andere organisaties in Nieuwland.

‘Gezond in Zuid’

Seniorenwelzijn, de Heilig Hartparochie, de Argos Zorggroep en SWS Welzijn hebben de handen ineen geslagen en organiseerden van september 2008 tot en met maart 2009 het project Gezond in Zuid voor het eerst. Het project omvat een aantal activiteiten, zoals de wijkmaaltijd die elke maand wordt gehouden, dans- en computerlessen, en lezingen over bijvoorbeeld verlies of veiligheid. Doel is om het lichamelijk en geestelijk welzijn van ouderen in de Schiedamse wijk De Gorzen te verbeteren.

‘Ontdek Elkaars Wereld’

Het project is een gezamenlijk initiatief van SWS Welzijn en Seniorenwelzijn. Senioren met verschillende culturele achtergronden en nationaliteiten ontmoeten elkaar. Zij maken nader kennis door te praten over onder meer gebruiken in het land van herkomst, religie en eetgewoonten. Het project is al met succes uitgevoerd in verschillende Schiedamse wijken.

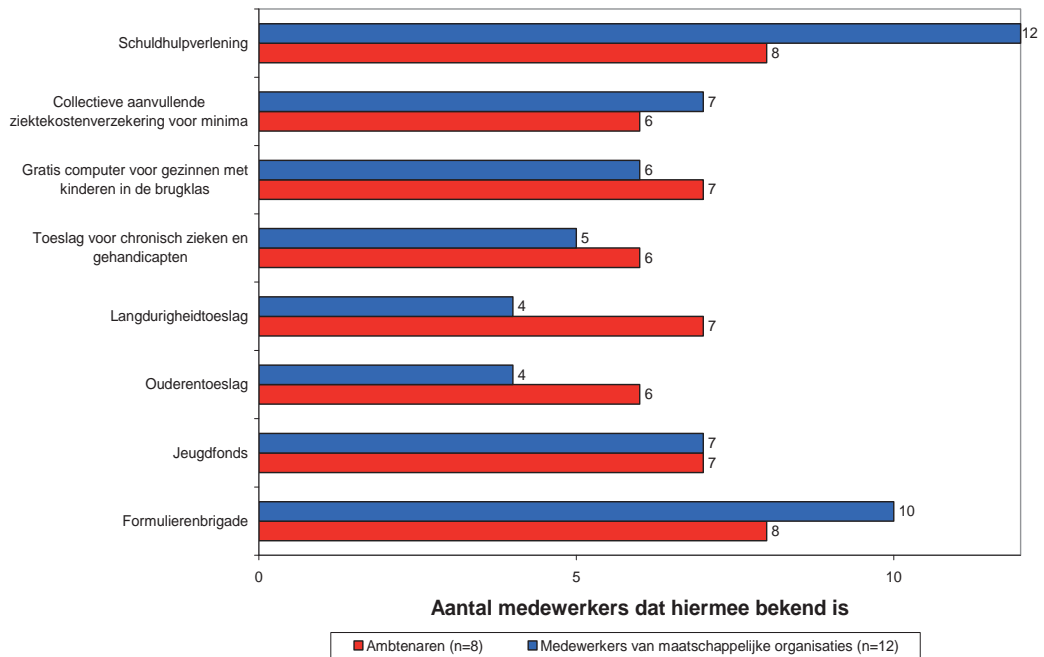
5 *Versterking van de lokale sociale agenda in Schiedam*

De versterking van de lokale sociale agenda is, samen met het versterken van de samenwerking tussen partijen op lokaal niveau, de belangrijkste doelstelling van de Stedenestafette. Het eerste punt vloeit voort uit het streven om armoedebestrijding hoog op de lokale sociale agenda te houden. Dit streven wint aan betekenis doordat de armoedebestrijding onder druk kan komen te staan door de te verwachten bezuinigingen. Om armoedebestrijding hoog op de lokale agenda te houden is tevens een verdere versterking van het maatschappelijke draagvlak voor het armoedebeleid nodig. Dit raakt aan het belang van versterking van de samenwerking.

5.1 *Respons op de vragen van de gemeente Schiedam aan het veld*

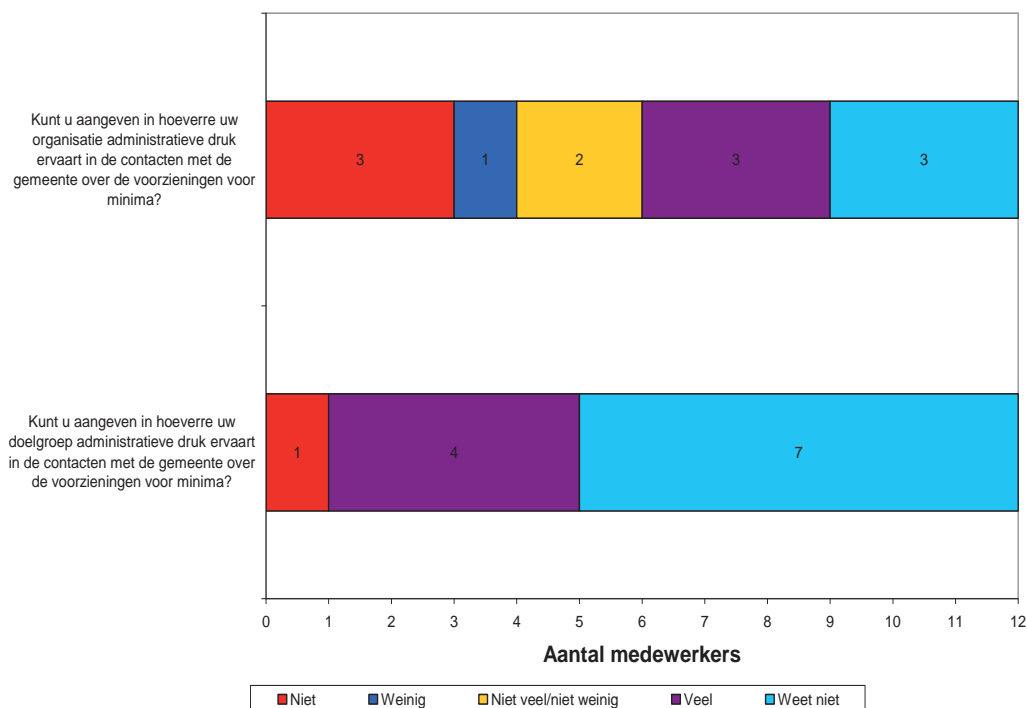
Via onze enquête heeft de gemeente Schiedam aan ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties drie extra vragen kunnen stellen. De gemeente wilde weten met welke voorzieningen de ambtenaren en medewerkers van de maatschappelijke organisaties bekend zijn. Schuldhulpverlening en de Formulierenbrigade zijn bij bijna alle deelnemers van de enquête bekend. De ouderentoeslag, langdurigheidstoeslag en toeslag voor chronisch zieken en gehandicapten zijn het minst bekend. Verder valt op dat de voorzieningen over het algemeen bekender zijn bij de ambtenaren dan bij de medewerkers van de maatschappelijke organisaties. Zie figuur 5.1 .

Figuur 5.1 Bekendheid met voorzieningen.

Verder is aan de medewerkers van de maatschappelijke organisaties gevraagd in hoeverre hun organisatie administratieve druk ervaart in de contacten met de gemeente over de voorzieningen voor minima en in hoeverre hun doelgroep administratieve druk ervaart. Sommige medewerkers (3) geven aan dat hun organisatie veel administratieve druk ervaart in de contacten met de gemeente over de voorzieningen voor minima, terwijl anderen aangeven dat dit niet het geval is (3). De meningen lopen dus uiteen. Wanneer het gaat om de administratieve druk voor de doelgroep, dan geven veel medewerkers aan niet te weten hoe het hiermee staat. Degenen die dit wel zeggen te weten, geven bijna allemaal aan (4 van de 5) dat de doelgroep veel administratieve druk ervaart. Zie de volgende figuur voor een overzicht.

Figuur 5.2 Administratieve druk i.v.m. de voorzieningen (n=12).

5.2 Wensen voor de lokale sociale agenda

In een lokale sociale toekomstagenda leggen de lokale partijen gezamenlijk vast wat binnen de gemeente de prioriteiten zijn als het gaat om de bestrijding van armoede en de bevordering van maatschappelijke participatie. We hebben zowel de regievoerders, gemeenteambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties als de vertegenwoordigers van de minima gevraagd welke punten volgens hen zeker op deze agenda moeten komen. De suggesties voor de lokale sociale agenda laten zich als volgt groeperen:

- Samenwerking tussen maatschappelijke organisaties onderling en met de gemeente.
- Speciale aandacht voor bepaalde doelgroepen, zoals allochtone meisjes, kinderen en jongeren, of senioren.
- Schooluitval tegengaan, alle jongeren een startkwalificatie, onderwijs.
- Verbetering in de schuldhulpverlening, preventie van schulden, ondersteuning voor jongeren met schulden.
- Het bereiken van werkende armen.
- Vermindering van de administratieve lastendruk voor de doelgroep.
- Voorkomen dat het voorzieningen- en activiteitenaanbod verschaalt.

In Bijlage 1 staat een gedetailleerd overzicht van de geuite wensen voor de lokale sociale agenda.

5.3 *Wensen voor samenwerking*

Zowel aan de medewerkers van maatschappelijke organisaties als aan de beleidsambtenaren hebben we gevraagd wat hun wensen zijn voor het samenwerken aan de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. De behoefte aan meer samenwerking is gepeild, evenals de gewenste samenwerkingspartners en de thema's waarop meer samenwerking gewenst is.

Maatschappelijke organisaties

De resultaten van de enquête laten zien dat een derde (n=4) van de medewerkers van maatschappelijke organisaties vindt dat er meer moet worden samengewerkt met andere organisaties; een derde vindt dat meer samenwerking niet nodig is (n=5) en een derde weet het niet of heeft geen mening (n=4).

Enkele medewerkers van maatschappelijke organisaties doen een aantal suggesties met wie ze meer zouden willen samenwerken. Er worden uiteenlopende organisaties genoemd. Zo wil een medewerker van Humanitas meer met de woningbouwvereniging samenwerken rondom het signaleren van huurachterstand. Praktijk Het Pakhuys (integratieve psychotherapie voor volwassenen en kinderen) wil gaan samenwerken met de gemeente (op het gebied van zorg, Wmo, welzijn, integratie), het Bureau Jeugd en Gezin (over alles met betrekking tot kinderen, pubers, gezinsproblematiek, opvoeding, welzijn van kinderen), de GGD, het maatschappelijk werk en onderwijsinstellingen. De Stichting Welzijn Schiedam wil meer gaan samenwerken met het maatschappelijk werk (toeleiding), migrantenorganisaties (het opsporen van sociaal isolement en opvoedingsondersteuning), onderwijsinstellingen (het voorkomen van schooluitval en opvoedingsondersteuning), de woningcorporatie (het opsporen van sociaal isolement en sociale activering) en bewonersorganisaties (vraaggericht activeringsaanbod). De thema's waarop medewerkers van maatschappelijke organisaties vinden dat ze meer moeten samenwerken met andere organisaties liggen dus vooral op het terrein van de organisatie waarmee ze willen samenwerken.

Ook vanuit de Cliëntenraad is er een roep om meer samenwerking. Zij willen meer samenwerken met welzijnsorganisaties, scholen, de kerken, de bonden (bijv. FNV), ouderen organisaties en allochtonenorganisaties.

Wanneer het gaat om de vraag of de maatschappelijke organisaties meer met de gemeente willen samenwerken, dan vindt iets meer dan een derde (n=5) van de medewerkers dat meer samenwerking wenselijk is. Iets meer dan een derde (n=6) van de medewerkers vindt meer samenwerking niet nodig en een klein aantal (n=3) weet het niet of heeft geen mening.

De gemeente

Bijna de helft van de ambtenaren (n=3) heeft behoefte aan meer samenwerking met de maatschappelijke organisaties, terwijl de rest (n=5) het niet weet of geen mening heeft. Een van de geïnterviewden denkt ook dat uitbreiding van de samenwerking nodig is. Hij heeft de indruk dat het werk van de organisaties elkaar soms overlapt. Ook zou de gemeente meer kunnen samenwerken met Stichting Welzijn, Maatschappelijke dienstverlening en thuiszorg. De samenwerking zou gericht

kunnen zijn op het onder de aandacht brengen van voorzieningen van de gemeente, maar ook op het voorkomen van eenzaamheid en het tegengaan van sociaal isolement.

Drie ambtenaren hebben in de enquête suggesties gedaan over met wie ze meer zouden willen samenwerken. Een medewerker van het Instituut Sociale Raadsliden zou graag meer gezamenlijk willen opereren met het Wmo-loket en samen met hen, de raadsliden en de Formulierenbrigade, een front-office willen inrichten. Ook wil deze medewerker meer samenwerken met de gemeentefdeling Werk & Inkomen om meer en tijdig inzicht te krijgen in de beleidsontwikkeling. Hiernaast wil de medewerker meer samenwerken met de Formulierenbrigade (betere uitwisseling en doorverwijzing, met Seniorenwelzijn (meer proactieve inzet: (hoe) kun je ouderen beter bereiken) en thuiszorgbedrijven (om de inzet en rol van thuiszorgmedewerkers te verbreden).

Een ambtenaar van de afdeling Werk & Inkomen wil meer samenwerken met de Stichting Welzijn Schiedam (op het gebied van het bevorderen van de maatschappelijke participatie) en met Maatschappelijke dienstverlening (bevorderen van maatschappelijke participatie). Een ambtenaar van Onderwijs & Welzijn wil meer samenwerken met vrijwilligersorganisaties, kerken en de GGZ.

Kijken we naar de interne samenwerking binnen de gemeente, dan geven maar liefst zeven van de acht ambtenaren aan dat meer samenwerking wenselijk is. Het gaat hierbij dan vooral om signaleren en samenwerking op het gebied van preventie van armoede en sociale uitsluiting. Verder valt op dat veel ambtenaren aangeven meer met de afdeling Werk & inkomen te willen samenwerken.

Wanneer we de wensen voor de lokale sociale agenda en de wensen tot meer en betere samenwerking overzien, kunnen we concluderen dat zowel een deel van de beleidsambtenaren als ook medewerkers van maatschappelijke organisaties een gedeelde wens hebben om meer in gezamenlijkheid de armoedebestrijding ter hand te nemen. Hiernaast is er binnen de gemeente ook een duidelijke wens tot meer samenwerking, vooral met de afdeling Werk & Inkomen.

6 *Conclusies en aanbevelingen*

De gemeente Schiedam maakt zich sterk voor het armoedebeleid. Schiedam wil graag een verbindende overheid zijn. De overheid trekt zich niet terug, maar is actief. Ze biedt voorzieningen, maar vraagt ook wat van mensen. Ze wil actief en stimulerend zijn in haar beleid, zowel ten aanzien van inkomensondersteunende maatregelen, als ook ten aanzien van maatschappelijke participatie. De actieve benadering van de gemeente wordt door de vertegenwoordigers van minima gewaardeerd. Vooral op het gebied van het terugdringen van het niet-gebruik van regelingen is het armoedebeleid erg succesvol. De doelstelling in 2008 was om in 2011 50% van de doelgroep te bereiken; in 2009 is deze doelstelling al gehaald.

In Schiedam zijn veel organisaties actief op het gebied van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting van minima, en er zijn veel inspirerende projecten voor de minima opgestart. Het bevorderen van maatschappelijke participatie rekenen deze organisaties tot hun kerntaken.

Tijdens ons onderzoek in Schiedam zijn verschillende knelpunten gesignaleerd en suggesties gedaan om het toekomstige armoedebeleid verder te ontwikkelen. In dit hoofdstuk zetten wij uiteen op welke punten de armoedebestrijding in de gemeente Schiedam verder ontwikkeld kan worden.

Meer focus op maatschappelijke participatie

Het gemeentelijke armoedebeleid in Schiedam is vooral gericht op het verbeteren van de financiële positie van mensen die moeten rondkomen van een minimuminkomen. De doorvertaling van de visie in concrete maatregelen lijkt voor een groot deel beperkt te zijn gebleven tot het proberen om de minima (meer) te laten participeren door middel van financiële tegemoetkomingen. Onze aanbeveling is derhalve om meer afstemming en samenhang te ontwikkelen tussen armoede- en participatiebeleid en om meer nadruk te leggen op maatschappelijke participatie.

Samenwerking met maatschappelijke organisaties intensiveren

De deelname aan de Stedenestafette in het kader van het Europese Jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting heeft als doel om op lokaal niveau de aandacht op dit thema te vestigen en om de samenwerking tussen de betrokken partijen, - de gemeente, maatschappelijke organisaties en groepen, vrijwilligers, vertegenwoordigers van de minima -, te versterken en waar nodig te vernieuwen en verbeteren.

De samenwerking tussen de gemeente en de maatschappelijke organisaties in Schiedam zou verder verbeterd moeten worden. De maatschappelijke organisaties zijn hierover nu slechts matig tevreden. De gemeente Schiedam scoort relatief laag in vergelijking met andere estafettesteden die we onderzocht hebben. Enige voorzichtigheid bij deze conclusie is wel geboden, gezien de lage

respons op de enquête. Vooral resultaatgericht samenwerken is een belangrijk aandachtspunt. Ook willen de organisaties meer overleg met de gemeente.

Gebleken is dat de wil tot samenwerking er zeker is in Schiedam, en dat dit ook zeker al gebeurt. De verschillende organisaties in Schiedam hebben echter behoefte aan meer samenwerking. De samenwerking tussen gemeente en maatschappelijke organisaties zou, met andere woorden, verbeterd en geïntensiveerd moeten worden.

Samenwerking binnen de gemeente verbeteren

Ook de samenwerking binnen de gemeente wordt in vergelijking met andere estafettesteden als matig beoordeeld. Onder de Schiedamse ambtenaren is er duidelijk behoefte aan meer samenwerking, bijvoorbeeld in de vorm van het uitwisselen van informatie en het leggen van verbindingen tussen beleidsterreinen en initiatieven. De samenwerking tussen de gemeentelijke afdelingen zou versterkt kunnen worden; met name de afdelingen Werk & Inkomen en Onderwijs & Welzijn zouden beter op elkaar kunnen afstemmen. Armoede en sociale uitsluiting gaan vaak samen en doelstellingen op beide gebieden zouden in samenhang ontwikkeld en afgestemd moeten worden.

Vermindering administratieve lastendruk voor de doelgroep

Volgens de maatschappelijke organisaties wordt er door de doelgroep veel lastendruk ervaren. Een punt van zorg zijn de gedetailleerde regels en formulieren. Ook laat een besluit vaak lang op zich wachten, waardoor de situatie waarin de betreffende persoon zich bevindt dreigt te verslechteren. De gemeente is nu een traject gestart om procedures te versnellen en vereenvoudigen; dit kan alleen maar worden toegejuicht.

Werkende armen belangrijke doelgroep

In het armoedebeleid schenkt de gemeente Schiedam sinds 2008 extra aandacht aan de werkende armen als doelgroep. Ook bij andere estafettesteden zien we dat dit een steeds belangrijkere doelgroep wordt. De gemeente Schiedam gaat er op dit moment vanuit dat slechts een klein deel van deze groep wordt bereikt, waardoor velen van hen geen gebruik maken van de regelingen waar ze recht op hebben. De afdelingen Werk & Inkomen en Economische zaken gaan op dit punt met elkaar samenwerken. Dit is een positieve ontwikkeling.

Schuldpreventie bij jongeren

Een belangrijke en breed gedragen ambitie is om te voorkomen dat mensen in een armoedesituatie terechtkomen. Het Schiedamse beleid zou meer aandacht moeten hebben voor preventie van schulden. Zo blijft bijvoorbeeld een bereikbare en toegankelijke schuldhulpverlening belangrijk en zou het goed zijn om jongeren op school te leren hoe zij met geld om moeten gaan. Door problemen te voorkomen, kan in een later stadium veel leed en geld worden bespaard. Vanuit dit oogpunt is ook een blijvende aandacht voor kinderen en jongeren belangrijk. Zij worden in Schiedam ook veel genoemd als het gaat om aandachtspunten voor de lokale sociale toekomstagenda. Armoede wordt vaak van generatie op generatie overgedragen en om deze patronen te doorbreken is een blijvende focus op kinderen en jongeren belangrijk.

7 *Literatuur en documenten*

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2009). *Gemeente Op Maat; Schiedam*. CBS: Den Haag.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. *Cijfers van Statline uit 2006 en 2009*.
- Gemeente Schiedam (2009). *Evaluatie armoedebeleid 2008-2009*. Oktober 2009.
- Gemeente Schiedam (2008). *Nota 'Alle Schiedammers tellen mee'*. Januari 2008.
- Gemeente Schiedam (2009). *Armoedebeleid bereikt veel meer Schiedammers dan verwacht*. Persbericht 20 november 2009.
- Gemeente Schiedam (2010). Armoedeonderzoek door Integraal Toezicht Jeugdzaken. Brief wethouder Daskalakis 13 januari 2010.
- Gemeente Schiedam (2009). *De Formulierenbrigade. Goed op weg in Schiedam*. Jaarverslag 2008.
- Gemeente Schiedam (2010). Stand van zaken armoedebeleid. Brief wethouder Siljee 30 juni 2010.
- Coalitieakkoord Schiedam. Programmatische afspraken tussen de fracties van PvdA, VVD, CDA en Groen Links. April 2010. Concept.
- Steketee, M., Mak, J., & Tierolf, B. (red.) (2010). [*Kinderen in Tel: Databoek 2010*. Ongepubliceerde absolute cijfers over kinderen in bijstandsgezinnen uit 2008]. Verwey-Jonker Instituut.
- StimulanSZ (2008). *Minimascan 2008*. Utrecht: StimulanSZ.

Geraadpleegde websites
www.schiedam.nl

Bijlage 1 Wensen voor de lokale sociale agenda

Dit is een overzicht van de wensen voor de lokale sociale agenda, zoals die door de verschillende categorieën respondenten zijn genoemd in de enquête.

De regievoerders:

- Bestrijden van schooluitval en het 'zoekraken van jongeren, voorkomen dat ze in een nuggersbestand terechtkomen'. Daar zit een belangrijke risicogroep, 'waar je nog zestig jaar last van kan hebben'.
- Voorkomen dat het voorzieningen- en activiteitenaanbod verschaalt.
- Aandacht voor de doelgroep, blijf kijken: om wie gaat het nu? Schroom niet om voor doelgroepen specifiek beleid te maken. Daar is de gemeente wat huiverig voor. Voorbeeld van zo'n doelgroep: allochtone meisjes. In deze groep zit een groot risico van sociale uitsluiting in combinatie met armoede.
- Bereiken van de groep werkende armen.
- Lastendrukvermindering. Met minder procedures en regels ervoor zorgen dat het inkomen van minima verbetert. Een project hiervoor is onlangs al gestart.
- Verbetering van samenwerking tussen organisaties en tussen de gemeente en verschillende organisaties.
- Voor de groep senioren moet er speciale aandacht blijven bestaan. (Gezonde senioren voelen zich vaak niet zo thuis tussen andere leeftijdsgroepen, ze zien anderen soms als overlastgevend en hebben behoefte aan een eigen plek).
- De financiële regelingen moeten blijven zoals ze nu zijn.

De vertegenwoordigers van de minima:

- Schooluitval tegengaan.
- Werkloosheid bestrijden; de gemeente kan hierin ondersteunend zijn.
- Begeleiding van minima. Dit kan al op scholen gebeuren, geen bijvoorbeeld lessen over financiën.
- Doelstellingen zoals geformuleerd in de Evaluatie Armoedebeleid zouden overeind moeten blijven.
- Samenhang tussen ruimtelijke ordening en armoedebeleid. Schiedam zet sterk in op toerisme en investeert daarin. Soms staat dit op gespannen voet met de minima, omdat zij het soms moeilijk te verteren vinden dat hier geld aan wordt uitgegeven en niet aan dingen die zij nodig hebben. Het is belangrijk dat de gemeente zich hiervan bewust is.
- Blijven investeren in onderwijs en sociale voorzieningen.

- Inzetten op Schiedam als aantrekkelijke woonstad. De stad is heel goed bereikbaar. Ook als je in Rotterdam of Utrecht werkt, zou je in Schiedam kunnen wonen.
- Meer bekendheid geven aan de bijzondere bijstand.
- Op maatschappelijk gebied zou er meer moeten gebeuren, zodat mensen niet worden uitgesloten.
- Er is nog heel veel onwetendheid. Veel is niet bekend van wat er achter de voordeur speelt in verband met schaamte. Betere bereikbaarheid van deze mensen is belangrijk.

De ambtenaren:

- Verborgen armoede van de werkende net boven de bijstandnorm.
- Sociaal-maatschappelijke participatie.
- Financiële ondersteuning vanuit de Rijksoverheid.
- Aandacht voor kinderen en jongeren.
- Onderwijs.
- Coaching van gezinnen.
- Alle jongeren een startkwalificatie.
- Meer aandacht voor (psychosociale) zorg en hulpverlening voor sociale minima.
- Een beter huisvestingsbeleid/opvangwoningen.
- Het slechten van drempels voor toegang van minimavoorzieningen door het beperken van afzonderlijke informatie/ondersteuningspunten en het verhogen van het kennisniveau.
- Meer en intensieve samenwerking met instellingen buiten de gemeentelijke organisatie.
- Meer aandacht voor inzet op structurele arbeidsparticipatie in plaats van tijdelijke arbeidsparticipatie omwille van eigenbelang (leuke uitstroombijfers).
- Verbinding van beleidsterreinen.
- Samenwerking tussen gemeente en maatschappelijke organisaties.
- Samenwerking tussen gemeenten en organisaties en organisaties onderling.
- Toename bereik van het armoedebeleid onder de 'werkende armen'.
- Vermindering administratieve lastendruk voor de doelgroep.
- Ruimte creëren voor maatwerkoplossingen in casuïstiek.
- Aandacht voor de cohesie/tolerantie en betrokkenheid in de wijk.
- Outreachende benadering van de doelgroep.
- Preventie van schulden.
- Bestrijding van laaggeletterdheid.
- Bevorderen van zelfredzaamheid.

De medewerkers van maatschappelijke organisaties:

- Kinderen en jongeren en hun eigen problematiek centraal zetten (procedures e.d. ondergeschikt maken). Dat de zorg/hulp rechtstreeks echt bij het kind of de puber aankomt. Toegankelijker, (financieel ook) laagdrempeliger maken.
- Samenwerking met ib-ers of zorgteams op scholen en ouderbegeleiding/opvoeding bevorderen.
- Voorkomen van schooluitval.
- Laagdrempelig voorzieningen- en activiteiten aanbod (van sport tot cultuur).
- Aandacht voor specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld allochtone meisjes).

- Eenzaamheid door niet kunnen participeren (voor alle leeftijden).
- Een gezamenlijk fonds bijzondere noden.
- Afstemmen van inburgering/taalactiviteiten.
- Vroegtijdige signalering.
- Taakafbakening/grenzen van de dienstverlening van een bepaalde instantie.
- Maatschappelijke participatie van minima en mantelzorger.
- De druk op de mantelzorger door minder mogelijkheden binnen de Awbz voor ondersteuning.
Respijtzorg voor mantelzorgers en specifiek voor jonge mantelzorgers.
- Verbeteringen in de schuldhulpverlening.
- Toegankelijkheid verbeteren voor bestaande hulpverlening aan sociale minima.
- Betere buitenschoolse opvang voor kinderen met een rugzakje.
- Blijven regelen dat er regie is op alle hulpverlening bij mensen.
- Huiswerkbegeleiding voor allochtonen die naar het vervolgonderwijs gaan. Investeren in beter opleiden en kansen creëren.
- Passende trajecten voor participatie.
- Ondersteuning voor jongeren bij schulden.

Bijlage 2 Over het onderzoek in Schiedam

Het Verwey-Jonker Instituut heeft gebruik gemaakt van kwalitatieve en kwantitatieve bronnen en methoden. Wij hebben:

- Bestaand onafhankelijk onderzoek over de gemeente geanalyseerd (waaronder CBS-statistieken).
- Relevante beleidsdocumenten bestudeerd.
- Interviews gehouden met de drie belangrijkste spelers in de gemeente Schiedam op het gebied van armoede en sociale uitsluiting (regievoerders).
- Interviews gehouden met drie vertegenwoordigers van de minima in Schiedam.
- Een digitale enquête gehouden onder ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties.

Over de enquête

Methode

Aan 21 gemeenteambtenaren en 42 medewerkers van maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in Schiedam is via e-mail een uitnodiging verstuurd voor deelname aan het onderzoek naar samenwerking op dit gebied. De lijst met organisaties en e-mailadressen is door de gemeente Schiedam samengesteld.

Via een link in de uitnodigingsmail kwamen de respondenten terecht bij een vragenlijst. De vragenlijst bestond voor de deelnemers van maatschappelijke organisaties uit 29 vragen en voor de gemeenteambtenaren uit 34 vragen. De vragenlijst kon online worden ingevuld. Als eerste werd een korte introductie gegeven op het Europese Jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, op de deelname van de gemeente Schiedam aan de Stedenestafette, en op het onderzoek. Hierna konden de respondenten beginnen met het beantwoorden van de vragen. Aan de organisaties en gemeenteambtenaren is na drie weken een herinnering verstuurd. In verband met de zomervakantie is vier weken later nogmaals een herinnering verzonden.

De gemeente kreeg de mogelijkheid om in de enquête drie vragen naar keuze te stellen. In Schiedam luiden die vragen:

Welke voorzieningen voor minima kent u? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Formulierenbrigade
- Jeugdfonds
- Ouderentoeslag
- Langdurigheidstoeslag
- Toeslag voor chronisch zieken en gehandicapten
- Gratis computer voor gezinnen met kinderen in de brugklas
- Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering voor minima
- Schuldhulpverlening
- Anders namelijk.....

Kunt u aangeven in hoeverre uw organisatie administratieve druk ervaart in de contacten met de gemeente over de voorzieningen voor minima?

- Niet
- Weinig
- Niet veel/niet weinig
- Veel
- Weet niet

Kunt u aangeven in hoeverre uw doelgroep administratieve druk ervaart in de contacten met de gemeente over de voorzieningen voor minima?

- Niet
- Weinig
- Niet veel/niet weinig
- Veel
- Weet niet

Resultaten

In totaal hebben veertien medewerkers van maatschappelijke organisaties en acht gemeenteambtenaren de vragenlijst ingevuld. Deelnemers die minder dan de helft van de vragen hebben beantwoord, zijn hierbij niet meegerekend. De medewerkers van de maatschappelijke organisaties zijn in dienst bij veertien verschillende organisaties. De beleidsambtenaren van de gemeente zijn werkzaam bij de afdelingen Onderwijs & Welzijn, Werk & inkomen, Formulierenbrigade, BGS Arbeidsintegratie en het Instituut Sociale Raadsliden. Wanneer het gaat om het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting, zijn drie ambtenaren betrokken bij de formulering van het beleid en zijn drie ambtenaren betrokken bij het bewaken van de uitvoering van het geformuleerde beleid. Hiernaast is één ambtenaar projectleider, één ambtenaar is procesregisseur in multi-problem casuïstiek, één is er belast met het opzetten en bewaken van de uitvoering van re-integratietrajecten, en één ambtenaar heeft als taak om burgers te stimuleren gebruik te maken van de voorzieningen. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal deelnemers per type organisatie.

Deelnemers aan de digitale enquête

Type organisatie	Aantal deelnemers
Gemeente	8
Professionele organisatie voornamelijk actief op het gebied van zorg	2
Professionele organisatie voornamelijk actief op het gebied van welzijn	2
Religieuze organisatie (bijv. een kerkelijke organisatie of moskee)	3
Vrijwilligersorganisatie	2
Ander type organisatie	5
Totaal aantal deelnemers	22

Onder 'ander type organisatie' vallen twee stichtingen (zorg en mantelzorg), een adviesraad, een kringloopwinkel en een organisatie voor kinderopvang.

Colofon

Opdrachtgever/financier

Gemeente Schiedam

Auteurs

Drs. D. Bulsink

Drs. M. C. A. M. van Dongen

Drs. A. Huygen

Omslag

Grafital, Valkenswaard

Uitgave

Verwey-Jonker Instituut

Kromme Nieuwegracht 6

3512 HG Utrecht

telefoon 030-2300799

telefax 030-2300683

e-mail secr@verwey-jonker.nl

website www.verwey-jonker.nl

ISBN 978-90-5830-419-3

De publicatie

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via de website www.verwey-jonker.nl en www.stedenestafette.nl.

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2011

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.